

Hur har Covid-19 påverkat arbetsmarknaden för ungdomar?

Analys av perioden januari 2019 – juli 2021

Arbetsförmedlingen
Författare: Analysavdelningen
Datum: 2021-09-06
Diarienummer: Af-2021/0039 5781

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Ungdomar på arbetsmarknaden under pandemin	6
2.1	Covid-19 och ungdomsarbetslösheten	7
2.1.1	Pandemin kan innebära att fler unga fastnar i långtidsarbetslöshet	7
2.2	Fler deltagare i jobbgarantin för ungdomar	8
2.2.1	Kraftig ökning av antalet förstagångsdeltagare i jobbgarantin för ungdomar	8
2.3	Omsättningen till arbete och studier har ökat för ungdomar under 2021..	10
2.4	Kärvare arbetsmarknad för ungdomar utan gymnasieutbildning.....	11
2.4.1	Skillnader för unga med förgymnasial utbildning och fullföljd gymnasial utbildning	12
3	Fler väljer att studera till följd av en hårdare konkurrens på arbetsmarknaden	14
3.1	Arbetslösheten ökade för både kvinnor och män i början av pandemin	16
4	Pandemin medför ökade risker för långtidsarbetslöshet för unga	17
5	Referenser	19

1 Sammanfattning

Ungas situation på arbetsmarknaden har försämrats under pandemin

Arbetsmarknadsläget försämrades tydligt i samband med pandemins utbrott och de påföljande restriktionerna. Det kärva läget påverkade särskilt ungdomarnas arbetsmarknad negativt då flera av de branscher som drabbats hårt av varsel och uppsägningar är branscher med många ingångsjobb där unga ofta arbetar.

Ungdomsarbetslösheten var rekordhög under sommaren 2020 men stabiliserades under hösten som följde då fler inskrivna arbetslösa lämnade för arbete eller utbildning. Den utvecklingen har i allt väsentligt fortsatt under 2021.

Under pandemin sökte fler unga till universitet och högskolor, vilket är vanligt förekommande i lågkonjunktur på grund av det försämrade läget på arbetsmarknaden. Läget gör det mer lönsamt att studera vidare. Unga som just avslutat gymnasiet väljer även att tidigarelägga sina studier.

Ökad risk för att allt fler unga går längre perioder utan arbete

I spåren av pandemin finns det risk för att unga i högre grad kommer att drabbas av längre perioder av arbetslöshet. I slutet av juli 2021 fanns det närmare 24 000 ungdomar som varit utan arbete i 6 månader eller mer. Det är 2 000 fler än ett år tidigare. En stor andel, 43 procent, av dessa saknar en fullständig gymnasieutbildning och löper en större risk än andra ungdomar att fastna i en mer långvarig arbetslöshet. Att ha en gångbar utbildning är avgörande för att komma in på arbetsmarknaden, detta gäller både när det handlar om att fullfölja en gymnasieutbildning samt övergång till högre studier.

Under pandemin har antalet förstagångsdeltagare i jobbgarantin för ungdomar ökat kraftigt. Andelen som går till arbete är tydligt högre bland dem som haft minst en aktivitet inom jobb- och utvecklingsgarantin än bland dem som saknat aktivitet. Långvariga arbetslöshetsperioder är kopplade till ett sämre psykiskt välmående och det finns även ärrande effekter på en individs framtida karriär och inkomster som kan bestå under en lång tid.

Arbetsförmedlingen kan göra skillnad genom riktade insatser

Det en viktig väg att få fler unga med svag förankring på arbetsmarknaden att på sikt få ett arbete och motivera ungdomar att fullfölja sina gymnasiestudier.

Arbetsförmedlingen behöver även fortsätta att arbeta med riktade insatser som anpassas ungdomarnas individuella behov. Myndigheten behöver även snabbt kunna ställa om insatser och åtgärder för att motsvara den utveckling som sker i omvärlden. Parallellt är det viktigt att det skapas fler ingångsjobb för ungdomar.

Avslutningsvis vill vi påpeka att det också viktigt att öka kunskapen om vilka insatser som är effektiva och ger resultat för unga (och övriga arbetslösa). Av den anledningen bör uppföljning och utvärdering fortsatt prioriteras inom myndigheten. Rätt stöd i rätt tid och digitala möten till arbetslösa gör att de snabbare kommer ut i arbetslivet igen. Utvärdering och uppföljning behöver genomföras löpande. Inte minst mot bakgrund av att insatser – och hur myndigheten använder dessa – kan behöva förändras i takt med att arbetsmarknaden och ekonomin förändras. Detsamma gäller även för regionala skillnader vilket är en annan viktig aspekt att följa upp framöver.

2 Ungdomar på arbetsmarknaden under pandemin

Den 11 mars deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) att spridningen av Covid-19 klassades som en pandemi. Restriktioner och rekommendationer för att minska spridningen av viruset gav snabbt stora konsekvenser på ekonomin och arbetsmarknaden. Antalet inskrivna arbetslösa ökade i hög takt under pandemins inledande skede. Antalet personer som varslades om uppsägning nådde rekordhöga nivåer under våren 2020 och antalet arbetslösa har ökat på bred front i spåren av pandemin.¹

Även om läget på arbetsmarknaden har stabiliserats så har pandemin påverkat vissa grupper på arbetsmarknaden hårdare än andra i termer av arbetslöshet. Unga och utrikes födda är överrepresenterade inom flera av de branscher som drabbats hårdast. Det handlar exempelvis om hotell och restaurang, handel, bemanningsbranschen och transportsektorn. Unga (och utrikes födda) är också överrepresenterade bland visstidsanställda och när efterfrågan går ner snabbt är det denna grupp, tillsammans med bemanningsanställda och konsulter, som får lämna först.

Arbetslösheten stabiliserades under hösten 2020 och arbetsmarknaden började komma igång där fler inskrivna arbetslösa lämnade för arbete och utbildning. Den utvecklingen har i allt väsentligt fortsatt under 2021. I juli 2021 hade arbetslöshetsnivåerna sjunkit till 8 procent totalt, respektive 10 procent bland ungdomar, 18 – 24 år. Arbetslösheten nådde som högst 13,4 procent, i juli 2020, bland ungdomar.

Inom jobbgarantin för ungdomar har antalet deltagare ökat signifikant under 2020 för att gå ner mot lägre nivåer under våren 2021. Gällande aktiviteter inom jobbgarantin för ungdomar går en majoritet av deltagarna främst till kompletterande aktörer. Majoritet av de ungdomar som lämnar jobbgarantin för ungdomar för ett arbete utan stöd har gymnasieutbildning.

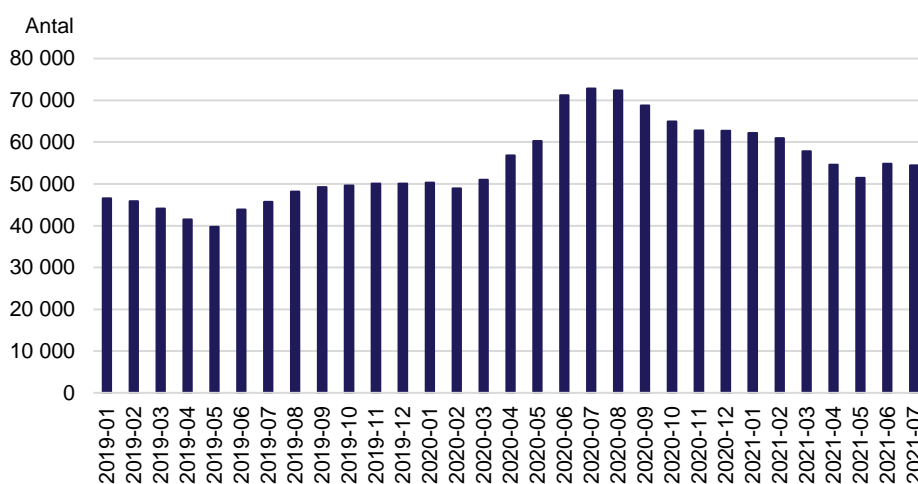
I denna rapport görs en ingående beskrivning av situationen för unga som blivit arbetslösa under pandemin samt hur utvecklingen på arbetsmarknaden har sett ut för gruppen. Vi har undersökt hur sammansättningen av unga inskrivna arbetslösa förändrats och utvecklats från januari 2019, som ett normaltillstånd att jämföra med, till juli 2021. Rapporten har en huvudsakligt fokus på utbildning samt långtidsarbetslöshet kopplat till pandemin.

¹ Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2020

2.1 Covid-19 och ungdomsarbetslösheten

Ungas situation på arbetsmarknaden har, alltsedan pandemin startade, varit ansträngd vilket har påverkat efterfrågan på arbetskraft.² Ungdomsarbetslösheten steg kraftigt i samband med att effekterna av pandemin blev tydliga på arbetsmarknaden, se figur 1. Om man jämför juni 2019 med juni 2020 så ökade antal inskrivna arbetslösa ungdomar (öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd) med 62 procent. Under de påföljande månaderna (juli och augusti 2020) steg antalet arbetslösa ungdomar ytterligare. Under juli 2020 var som mest 73 000 ungdomar inskrivna som arbetslösa.³ I juli 2021 var 54 500 ungdomar i 18–24-årsåldern inskrivna som arbetslösa, det motsvarar en arbetslöshet på 10 procent.

Figur 1: Antal inskrivna arbetslösa ungdomar 18 – 24 år, januari 2019 – juli 2021.

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

2.1.1 Pandemin kan medföra att fler unga fastnar i långtidsarbetslöshet

Ungdomar visar i allmänhet en högre arbetslöshetsnivå och en lägre sysselsättningsgrad än äldre. Det förklaras av att arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen 18–24 är lägre än i övriga åldrar, inte minst på grund av att många studerar och då inte arbetar eller söker arbete. Vidare så varvar ungdomar ofta kortare arbetslöshetsperioder med kortare anställningar, vilket är en naturlig del av ungas etablering på arbetsmarknaden.

Sett till utvecklingen 2020 under det då rådande arbetsmarknadsläget, med få tillgängliga ingångsjobb kan tillståndet som beskrivits ovan utgöra problem för ungdomar i form av risk för ökad långtidsarbetslöshet. Att börja arbetslivet med en längre period av arbetslöshet ökar sannolikheten för lägre livsinkomster. Forskning visar att långvarig arbetslöshet även kan ha en negativ påverkan på den psykiska hälsan, detta både bland yngre och bland äldre.⁴

² Gruppen unga syftar i det här sammanhanget på ungdomar mellan 18–24 år.

³ Det är relevant att påpeka att under sommarmånaderna är det vanligtvis en ökning av antalet unga som skriver in sig på Arbetsförmedlingen.

⁴ Grzegorzcyk, M, G. Wolff (2020) "The scarring effect of COVID-19: youth unemployment in Europe", Brugel Blog 28 November.

Den ökade arbetslösheten bland unga – och den större risken för fler långtidsarbetslösa ungdomar – är därmed allvarlig och kan bidra till en långsiktigt svagare position på arbetsmarknaden för de unga som nu inte kommer i arbete.

Unga som påbörjar ett arbetsliv i en lågkonjunktur kan även ha mer begränsade karriärmöjligheter långsiktigt och unga högutbildade kan i en lågkonjunktur i större mån behöva acceptera jobb som inte motsvarar deras kompetens och även acceptera mindre kvalificerade yrken. Detta kan ha långsiktiga konsekvenser för utvecklingen av både karriär och framtida livsinkomster.⁵ OECD har bland annat även påpekat betydelsen av att motverka den ökade psykiska ohälsan som en viktig del i arbetet för att motverka långa tider i arbetslöshet.⁶

2.2 Fler deltagare i jobbgarantin för ungdomar

Jobbgarantin för ungdomar innebär att det finns en 90-dagarsgaranti för ungdomar som är arbetslösa. Jobbgarantin för ungdomar är ett arbetsmarknadspolitiskt program som innebär en borte gräns för hur länge en ung person ska kunna vara arbetslös innan hen erbjuds ett jobb, utbildning eller en insats som leder till ett jobb. Insatserna kan vara vägledning, arbetspraktik, arbetsträning eller olika typer av specialistinsatser för att nämna några exempel.

Ungdomsarbetslösheten kännetecknas i hög grad av en cyklisk utveckling som varierar över året. En trend har varit att antalet deltagare i jobbgarantin för unga går ner under sommarmånaderna, på grund av bland annat tillfälliga anställningar och sommarjobb för att sedan öka igen successivt under hösten. 2020 skedde ett trendbrott där antalet inskrivna i garantin är stigande genomgående under hela året med en mindre tillfällig stabilisering under juli och augusti vilket kan bero på studiestarter. I februari 2021 har antalet inskrivna deltagare i jobbgarantin för ungdomar ökat med 60,7 procent jämfört med februari 2020.

2.2.1 Kraftig ökning av antalet förstagångsdeltagare i jobbgarantin för ungdomar

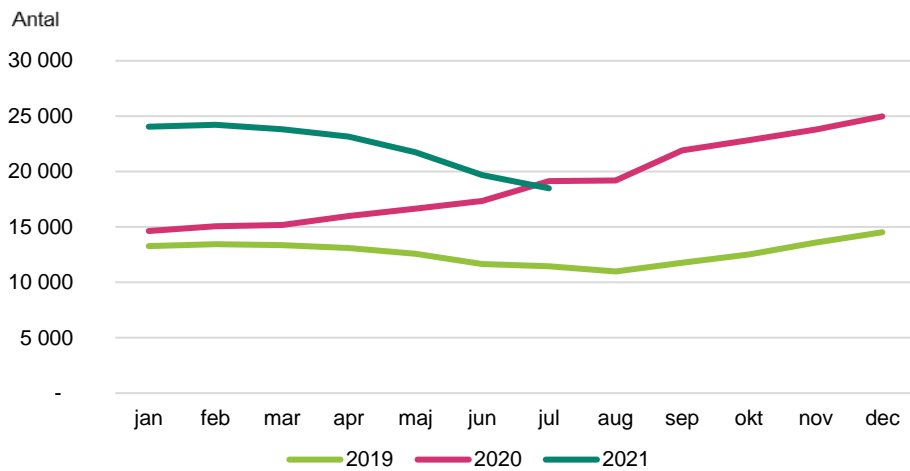
En tydlig trend under 2020 är ökningen av antalet förstagångsdeltagare i jobbgarantin för ungdomar jämfört med 2019. För arbetssökande som befinner sig i spannet 91 - 180 dagar var det ca 1000 fler nya deltagare i december 2020 jämfört med december 2019.

För att möta den ökande gruppen unga som ingår i jobbgarantin för ungdomar under 2021 i spåren av Covid-19 är det viktigt att fortsätta prioritera samverkan med andra aktörer. Det gäller både kommuner och privata aktörer inom ramen för tjänsterna stöd och matchning och rusta och matcha. Det är fortsatt avgörande att deltagare fångas upp och det även fortsättningsvis i ett tidigt skede erbjuds individuellt och kvalitativt stöd.

⁵ IFAU, (2021) Arbetsmarknads- och utbildningsmöjligheter för unga i Sverige 2020

⁶ OECD, (2021) "Youth Employment Action plan"

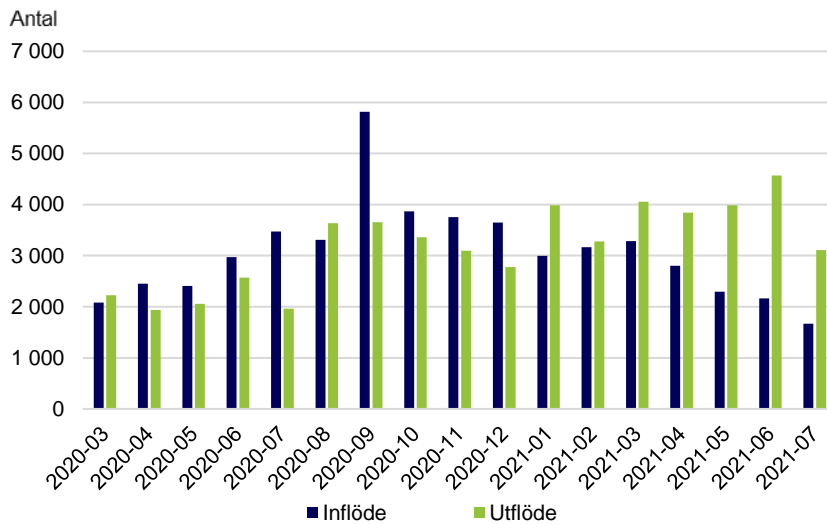
Figur 2. Antal deltagare i jobbgarantin för unga

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

Sedan pandemins utbrott i mars 2020 till och med slutet på året hade omkring 115 000 ungdomar skrivit in sig som öppet arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Det kan jämföras med drygt 72 000 ungdomar samma period året innan. Under 2020 ökade inflödet fram till september 2020 för att sedan minska. Under första halvåret 2021 ökade utflödet ur jobbgarantin för ungdomar.

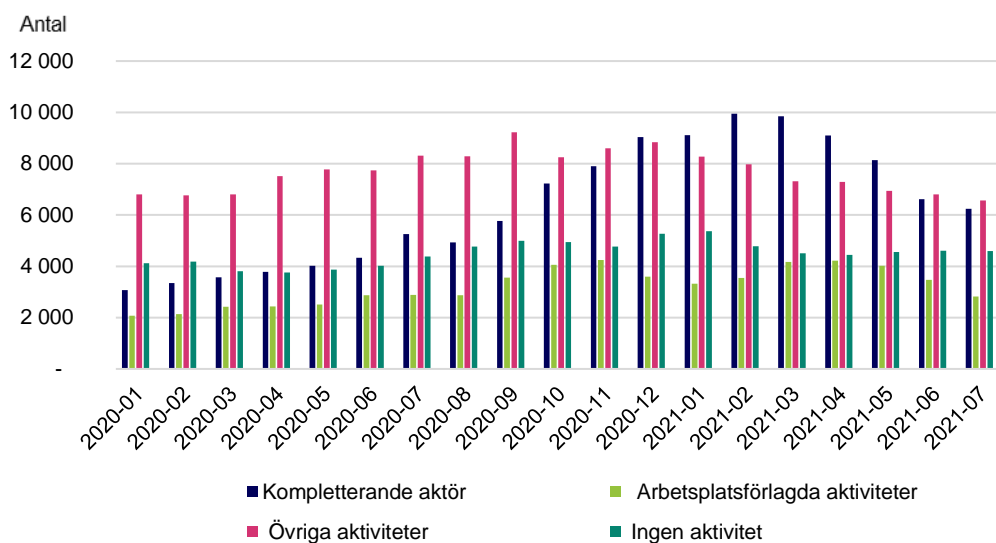
Figur 3. Inflöde och utflöde inom jobbgaranti för ungdomar

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

Inom jobbgarantin för ungdomar är majoriteten av deltagarna i övriga aktiviteter eller aktiviteter hos kompletterande aktörer. Andelen som går till kompletterande aktörer steg under nästan hela 2020 med en tydlig ökning från september 2020 till mars 2021, se figur 4. Kompletterande aktör innebär en upphandlad tjänst eller arbetsmarknadsutbildning/upphandlad förberedande utbildning. Det kan exempelvis vara Stöd och matchning, Rusta och matcha, Introduktion till arbete, yrkes- och studieförberedande moduler eller annan upphandlad utbildning.-

Figur 4. Aktiviteter inom jobbgarantin för ungdomar.

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

2.3 Omsättningen till arbete och studier har ökat för ungdomar under 2021

Under 2021 har andelen unga som går till arbete ökat och det är främst ungdomar som står nära arbetsmarknaden som kommer in på arbetsmarknaden. I juli 2021 var omsättningen till arbete 6,9 procent för ungdomar (18–24), jämfört med 4,2 procent för vuxna (25–55+). Det kan jämföras med 2019 och 2020 då andelen ungdomar som övergick till arbete i juli låg på 3,8 procent båda åren.

Under juli 2021 var omsättningen till studier för ungdomar 0,7 procent, mot januari då 3,6 procent gick till studier.⁷ I juli föregående år gick 0,8 procent till studier och i januari gick 2,8 procent till studier. 2019 och 2020 låg snittet på 2,2 procent.

Omsättning inom jobbgarantin för ungdomar

Majoritet av de som lämnar jobbgarantin för ungdomar för ett arbete utan stöd under 2020 och början av 2021 har en gymnasieutbildning. Unga utan gymnasieutbildning har fortsatt svårt att hitta ett arbete utan stöd under pandemin. Inom jobbgarantin för ungdomar var omsättningen till arbete 6,7 procent i juli och 0,4 procent till

⁷ Under månaderna för terminsstarter som januari/februari och augusti/september är omsättningen vanligtvis högre än övriga månader.

studier, mot 4,8 procent till arbete och 4,6 procent till studier i januari. Sedan 2019 har snittet för omsättning till arbete pendlat kring 6,1 och 5,2 procent. För studier har snittet för omsättningen varit 2,1 procent.

För de som ännu inte trätt in i jobbgarantin för ungdomar var omsättningen till arbete i juli 2021 5,1 procent och 0,5 procent till studier mot 6,7 procent och 4 procent i januari. Antalet steg från januari till juni månad då 15,7 procent gick till arbete och 1,6 procent övergick till studier och sedan sjönk drastiskt i juli månad. Snittet för 2019 var 6,6 procent till arbete och 1,9 procent till studier och 2020 5 procent till arbete och 1,6 procent till studier. Sänkningen i juli kan till stor del bero på att under sommarmånaderna är omsättningen till arbete och studier vanligtvis lägre än övriga månader. Utvecklingen från januari till juni 2021 indikerar att fler unga får jobb allt snabbare när effekterna av pandemin avtar.

Andelen som går till arbete är tydligt högre bland dem som haft minst en aktivitet inom jobb- och utvecklingsgarantin än bland dem som saknat aktivitet. Framförallt går fler till någon form av subventionerad anställning. Det finns dessutom skillnader i hur många som lämnar jobb- och utvecklingsgarantin för arbete beroende på vilken typ av aktivitet deltagaren tagit del av.

Arbetsförmedlingen har till följd av pandemin inte samma möjlighet att i nuläget erbjuda insatser som ger arbetslivserfarenhet. Fler arbets sökande behöver därför vägledas till det reguljära utbildningssystemet för att stärka sin formella kompetens. För detta är samverkan och samarbete mellan olika politikområden såsom arbetsmarknads-, utbildnings- och näringspolitiken avgörande. Även samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna blir avgörande när det gäller tillgången till utbildningsinsatser.

Deltagare inom jobbgarantin för ungdomar bör inte stå utan aktivitet och arbetsplatsförlagda aktiviteter bör användas i högre utsträckning. En konsekvens av pandemin är att konkurrensen om arbetsplatsförlagda insatser ökat. För att kunna växla upp sådana aktiviteter, inte minst arbetspraktik, krävs dock ett aktivt arbetsgivararbete och personella resurser för att kunna arbeta med aktivering. Myndigheten bör därför dra lärdomar från de jämförande analyser som gjorts kring resultat inom t.ex. etableringsuppdraget och jobb- och utvecklingsgarantin och de framgångsfaktorer kring arbetssätt och aktiviteter som man där identifierat.⁸

2.4 Kärvare arbetsmarknad för ungdomar utan gymnasieutbildning

Det finns ett antal olika grupper av arbetslösa ungdomar som har det generellt svårare i konkurrensen om jobben på arbetsmarknaden. Det handlar framför allt om ungdomar som saknar gymnasieutbildning, men också om unga som har en kortare vistelsetid i landet samt unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

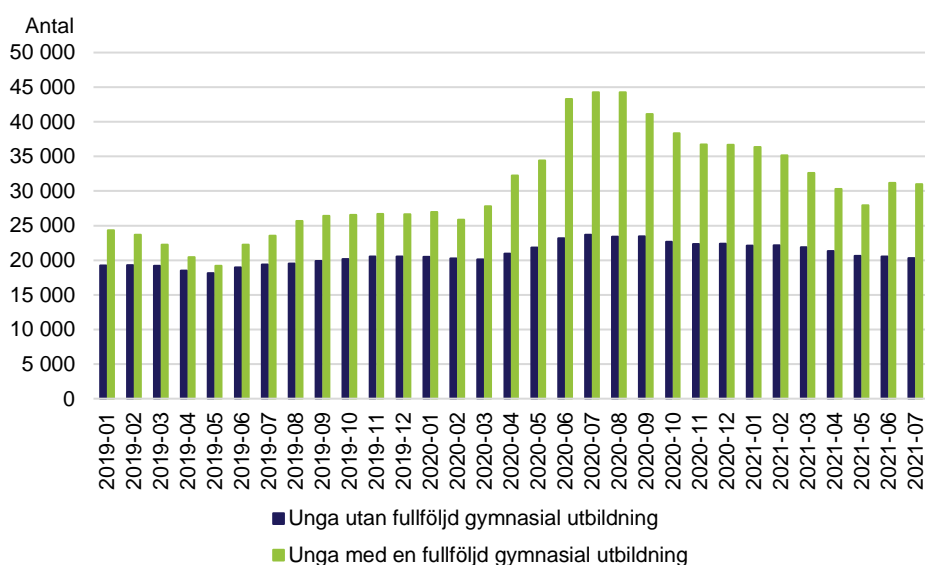
⁸ För mer information, se Perspektiv på arbetsmarknadspolitiska insatser. Hur kan Arbetsförmedlingen justera styrningen för ett bättre resultat.

2.4.1 Skillnader för unga med förgymnasial utbildning och fullföljd gymnasial utbildning

En fullföljd gymnasieutbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att varaktigt kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Den rådande situationen på arbetsmarknaden innebär att de arbetslösa som redan hade en svag position får det nu ännu svårare i konkurrensen om jobben. Detta gäller i synnerhet för ungdomar som hade det svårt på arbetsmarknaden redan innan pandemin. En förklaring till detta är färre ingångsjobb, jobb som inte kräver en lång utbildning och en ökad konkurrens på arbetsmarknaden. De som nu får jobb är i huvudsak personer som varit arbetslösa under en kortare tid och som nästan uteslutande har minst en gymnasieutbildning.

I juli 2021 utgjorde unga med endast förgymnasial utbildning 37 procent av samtliga unga inskrivna arbetslösa. Av dem hade 11 procent varit inskrivna arbetslösa 12 månader eller mer, och 19 procent i 6 månader. Parallellt utgör ungdomar som har en gymnasieutbildning eller högre 63 procent av alla inskrivna arbetslösa ungdomar i juli 2021. Sammantaget utgör de en något högre andel (14 procent) av dem som varit inskrivna arbetslösa i 12 månader eller mer. Av dem hade 26 procent varit inskrivna i 6 månader, mot 16 procent samma period föregående år, vilket bör ses som en följd av konsekvenserna av pandemin på arbetsmarknaden.

Figur 5: Antalet inskrivna arbetslösa ungdomar efter utbildningsnivå

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

Unga med en fullföljd gymnasial utbildning har ökat störst inom jobbgarantin för ungdomar

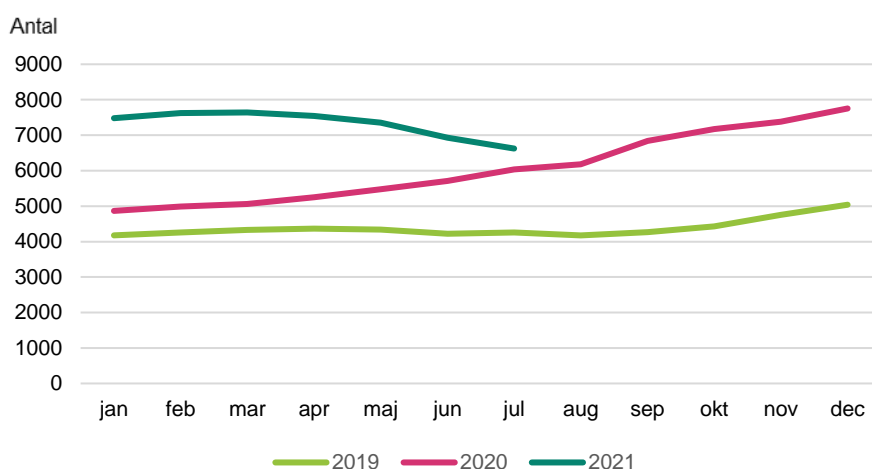
Inom jobbgarantin för ungdomar var ungdomar med fullföljd gymnasial utbildning i majoritet jämfört med ungdomar med endast förgymnasial utbildning eller som saknar formell utbildning i juli 2021. I juli 2021 hade 58 procent av deltagarna i jobbgarantin för ungdomar gymnasieutbildning jämfört med 42 procent som saknar fullföljd gymnasial utbildning.

För båda grupperna med och utan en fullföljd utbildning gäller att antalet deltagare inom jobbgarantin för ungdomar ökade kraftigt under 2020 för att sedan gå ner under 2021 för att möta ungdomar som kommit in i samband med pandemin. För unga med en gymnasial utbildning noterades i juli 2019 5 800 ungdomar mot 10 900 samma månad 2020. Andelen är fortsatt hög under 2021 med 10 600 deltagare i juli 2021. Det högsta antalet i garantin sedan pandemins start var i december 2020 med 15 400 deltagare. För unga utan en fullföljd gymnasial utbildning noterades i juli 2019 5 000 ungdomar mot 7 200 samma månad 2020. Andelen har gått ner under 2021 med 6 900 deltagare i juli 2021.

Utrikes födda ungdomar har ökat inom jobbgarantin för ungdomar

I juli 2021 var 42 procent av alla unga inskrivna utrikes födda. De utgjorde 20 procent av alla unga som varit inskrivna i mer än 6 mån och 11 procent i mer än 12 månader. För samma period föregående år var 14 procent inskrivna i mer än 6 månader och 8 procent i 12 månader. För utrikes födda över 25 år har antalet inskrivna arbetslösa ökat mer tydligt i spåren av pandemin till skillnad från unga (18–24 år).⁹ Under 2020 ökade antalet deltagare i jobbgarantin för ungdomar som är utrikesfödda. I juli 2019 noterades 4 800 ungdomar mot 7 000 samma månad 2020. Andelen är fortsatt hög under 2021 med 7 600 deltagare i juli 2021.

Figur 6: Antal utrikes födda och inskrivna arbetslösa inom jobbgarantin för ungdomar.

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

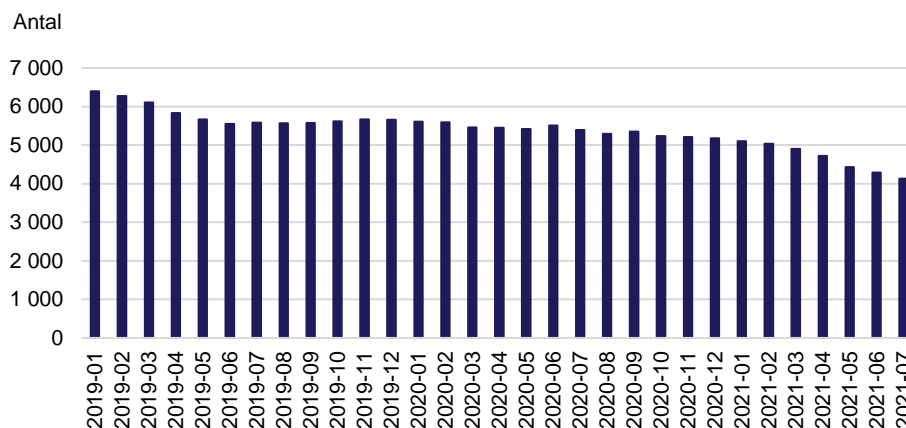
Unga funktionsnedsatta på arbetsmarknaden

Arbetskraftsdeltagandet för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har minskat främst under 2021. Diagrammet i figur 7 visar på en nedgång i antalet inskrivna arbetslösa ungdomar med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga under perioden januari 2019 – juli 2021. För gruppen som kvarstår är det fortsatt svårt att få arbete. Det är viktigt för myndigheten att tidigt identifiera stödbehov för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa att alla arbetssökande erbjuds det stöd de har rätt till. Det är vanligt att personer med

⁹ För mer information, se Arbetsförmedlingens månadsdata.

svag anknytning till arbetsmarknaden lämnar arbetskraften i högre omfattning när konkurrensen om jobben ökar. Färre inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan därför snarare bero på att personer lämnat arbetskraften¹⁰.

Figur 7: Antal inskrivna arbetslösa ungdomar med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

Antalet inskrivna arbetslösa ungdomar som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har minskat från 6 400 i början på 2019 till drygt 5 000 i slutet på 2020. I juli 2021 utgjorde de omkring 6 procent av alla inskrivna arbetslösa unga. Samtidigt svarar de för 4 procent av dem som varit inskrivna arbetslösa i 6 månader eller mer och 3 procent för de som har varit inskrivna 12 månader eller mer. Pandemin har inneburit en ökad konkurrens om jobben. Ofta är personer inom gruppen i behov av stöd för att komma ut på arbetsmarknaden, vilket begränsas av pandemin med restriktioner och social distansering, vilket kan påverka unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga långsiktiga framtid på arbetsmarknaden.

3 Fler väljer att studera till följd av en hårdare konkurrens på arbetsmarknaden

Fler vill studera när osäkerheten på arbetsmarknaden har ökat under det senaste året på grund av pandemin och fler unga påbörjar eller återupptar studier till stor del för att det är svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta är vanligt förekommande i en lågkonjunktur. I januari 2021 var det betydligt fler ungdomar som lämnade Arbetsförmedlingen för att påbörja reguljära studier än för ett år sedan. Utvecklingen understöds även av att regeringen har utökat antalet utbildningsplatser. Statistik från Universitets- och högskolerådet visat att både

¹⁰ SCB "Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning" (2021)

antalet ansökningar och antagna varit rekordhøgt under pandemin. Våren 2021 var antalet sökande det högsta som noterats sedan våren 2009.¹¹

Under pandemin har det blivit påtagligt att en fullföljd gymnasieutbildning är viktig för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. I juli 2021 hade 57 procent av de inskrivna ungdomarna minst en gymnasieutbildning, 6 procent av alla inskrivna ungdomar hade en högre utbildning. Under samma period föregående år hade 61 procent en gymnasieutbildning och 7 procent en högre utbildning. Av ungdomar med minst en fullständig gymnasieutbildning 2021 utgjorde män 33 procent och kvinnor 23 procent, mot 2020 då kvinnor utgjorde 25 procent och män 36 procent.

Till följd av pandemins konsekvenser har många ungdomar och studenter förlorat extrajobb och fått studier inställda eller uppskjutna. Unga som planerat att resa eller arbeta innan man går vidare till högre studier har nu mer än någonsin sökt sig till högskolan, något som lett till en ökad konkurrens om studieplatser. För de unga som lämnar utbildningar och planerar att etablera sig på arbetsmarknaden har fått det svårare att överhuvudtaget hitta ett jobb. Det kan ha bidragit till att allt fler stannar kvar i utbildningssystemet längre än vad de planerat och fortsätter att studera.

Fler kvinnor än män väljer att studera

Under 2020 var det genomgående fler kvinnor än män som lämnade jobbgarantin för ungdomar för studier. Detta kan delvis förklaras av den bättre konjunkturen för traditionellt kvinnodominerade yrken inom exempelvis vård och omsorg där det finns ett stort behov av arbetskraft. En annan förklaring handlar om att kvinnor generellt är mer studiemotiverade och i högre grad väljer att studera vidare.¹² En ökande andel av det totala antalet arbetslösa unga befann sig i jobbgarantin för ungdomar under hösten 2020, 40 procent av totalen eller 25 000 personer var inskrivna i december 2020. Jämförande siffror för december 2020 är 8 000 personer som saknar gymnasial utbildning och 17 000 personer med gymnasial utbildning. Den totala andelen som befinner sig i jobbgarantin för ungdomar med gymnasieutbildning stiger kraftigt under 2020 från 17 procent i januari 2020 till 27 procent i dec 2020. För personer utan gymnasieutbildning är fördelningen relativt likvärdig under året. I juli 2021 är 18 489 personer inskrivna i jobbgarantin för ungdomar, en minskning med 3,4 procent jämfört med juli 2020.

Ökad konkurrens om studieplatser under pandemin

Den stigande ungdomsarbetslösheten har både ökat ungas intresse för och behov av fortsatt utbildning. Trots att antalet utbildningsplatser blivit fler under pandemin har söktrycket fortsatt ökat och konkurrensen om platserna har blivit hårdare. Ökningen kan förklaras av två faktorer, dels det försämrade läget på arbetsmarknaden som gör det mer lönsamt att studera vidare, till exempel unga som inte tidigare tänkt sig en högskoleutbildning finner nu det mer attraktivt. Dels att unga som just avslutat gymnasiet och i normalfall planerat att till exempel ta ett sabbatsår tidigare lägger sina studier.

¹¹ UHR:s rapportserie 2021:1, Universitets- och högskolerådet, februari 2021.

¹² SCB, På tal om kvinnor och män (2020)

I en kris såsom pandemin som drabbar ungdomar och unga vuxna, där det blir svårare att få en anställning, blir en universitetsutbildning mer attraktiv jämfört med en gymnasieutbildning och därmed ökar antalet som söker till en högre utbildning. Specifikt för pandemin är hur efterfrågan på arbetskraft inom hälso- och sjukvårdspersonal har ökat, men hur utbudet inte kan möta efterfrågan på kort sikt.¹³ Enligt Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021 bedöms behoven av personal till dessa verksamheter öka på grund av den demografiska utvecklingen med en växande befolkning och med framför allt fler äldre. Efterfrågan på utbildningsplatser har inte enbart ökat inom universitet och högskola utan även inom Komvux. Där har söktrycket ökat till både yrkesutbildningar och kurser på gymnasial nivå. Även här rapporteras ett ökat söktryck inom vård och omsorg.¹⁴

Bedömningen är att utbildning fortsatt är en viktig väg för att ta sig ur arbetslöshet. Ökade krav på kompetensutveckling kopplat till den pågående strukturomvandlingen i samhället innebär att utbildning, och inte minst gymnasieutbildning, i hög grad är avgörande för att långsiktigt vara konkurrensmässig på arbetsmarknaden. Som kompetenshöjning fyller längre utbildning en avgörande funktion som dessutom även kan ligga närmare till hands för unga än för äldre arbetslösa.

3.1 Arbetslösheten ökade för både kvinnor och män i början av pandemin

Under pandemins inledande månader våren 2020 ökade arbetslösheten för både unga kvinnor och män i åldern 18–24 år. Från och med juli månad 2020 minskade ungdomsarbetslösheten något och det var då fler unga kvinnor än män som lämnade arbetslösheten och började studera. Påverkan på traditionellt kvinno- respektive mansdominerade branscher har varit olika under Covid-19 enligt en undersökning från Jämställdhetsmyndigheten.¹⁵

I juli 2021 låg ungdomsarbetslösheten på 10,5 procent jämfört med 13,4 procent i juli 2020. Exempel på branscher som har drabbats hårt under pandemin är industrin, tjänstesektorn och transportsektorn som traditionellt anställer fler män medan de mer kvinnodominerade branscherna vård, omsorg och utbildning har fortsatt ha större efterfrågan på arbetskraft enligt Jämställdhetsmyndigheten. Många unga arbetar även inom branscher med relativt jämn könsfördelning som hotell, restaurang och handel vilka alla har drabbats hårt under pandemin.

Ett prioriterat uppdrag i Arbetsförmedlingens verksamhetsplan för 2021 handlar om jämställdhetsintegrering.¹⁶ Bedömning är att orsaken till att kvinnor ofta väljer att studera vidare och att män i högre grad deltar i arbetsmarknadspolitiska program bör kartläggas ytterligare.

¹³ IFAU, Risk för att Corona pandemin får långsiktiga negativa konsekvenser för barn och unga (2021)

¹⁴ Skolverket, Lägesbild av situationen i Komvux med anledning av Covid-19-pandemin (2020)

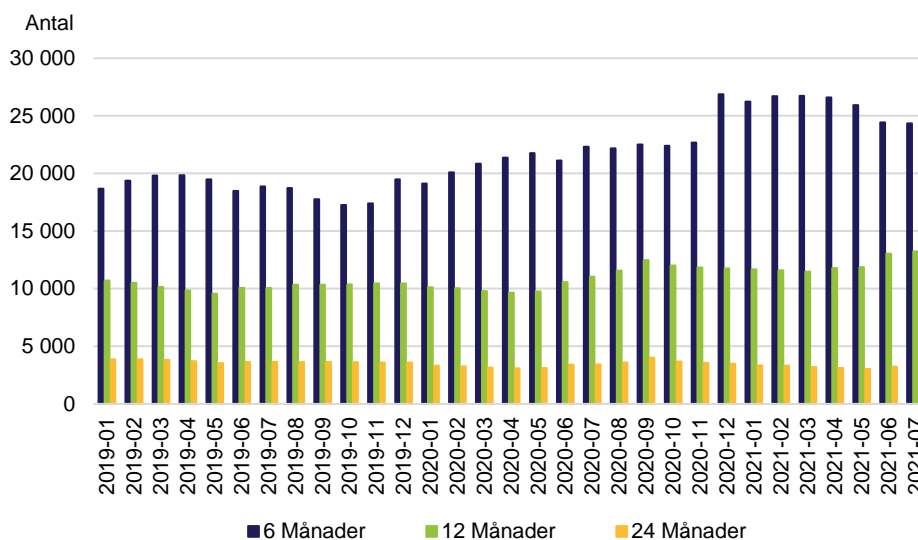
¹⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2021)

¹⁶ Enligt Arbetsförmedlingens Verksamhetsplan för 2021 ska myndigheten utreda förutsättningarna för jämställdhetsintegrering av kontroll och uppföljning av fristående aktörer och deras verksamhet.

4 Pandemin medför ökade risker för långtidsarbetslöshet för unga

Under 2019 och i början av 2020 hade andelen inskrivna arbetslösa ungdomar som varit inskrivna i sex månader rört sig nedåt tills pandemin bröt ut. Under juni 2020 nåddes den lägsta siffran på flera år, då 30 procent av alla unga varit inskrivna i 6 månader. Under hösten 2020 steg antalet unga som varit inskrivna i 6 månader då pandemins effekter började få verkan. I juli 2019 hade 41 procent av de inskrivna arbetslösa ungdomarna inskrivningstider på sex månader, samma månad 2020 utgjorde gruppen 31 procent. I juli 2021 låg siffran på 45 procent. Sedan sommarmånaderna 2020 ökade andelen unga som varit inskrivna i 6 månader med 14 procentenheter, detta kan ses som en effekt av pandemin och den svårare arbetsmarknadssituationen för ungdomar.

Figur 8. Inskrivna arbetslösa 18 – 24 år, efter tid utan arbete

Källa: Arbetsförmedlingens datalager

På senare år har även andelen inskrivna arbetslösa ungdomar som varit inskrivna utan arbete i mer än sex månader minskat, dock har antalet rört på sig mycket under 2020. I juli 2019 hade 22 procent av alla unga varit inskrivna i mer än sex månader och under samma månad 2020 utgjorde gruppen 15 procent, då pandemins ännu inte syntes. I juli 2021 var effekterna desto starkare då gruppen utgjorde 24 procent. Andelen inskrivna med arbetslöshetstider på 12 månader eller mer har följt samma kurva med en minskning följt av en ökning, påverkad av pandemins effekter. Från 8 procent i juli 2019, till 5 procent april 2020, till 6 procent samma månad 2021.

Pandemin är ett tydligt exempel på att ungdomar är mycket mer konjunkturkänsliga än äldre. Såväl arbetslöshet som sysselsättning varierar i högre grad med konjunkturen bland unga vilket innebär att unga i högre grad missgynnas under lågkonjunktur men gynnas när konjunkturen vänder. De som är i en

långtidsarbetslöshet riskerar att fastna ännu längre i den på grund av pandemin. De som varit inskrivna i 6 månader, eller mer, riskerar att träda in i en långtidsarbetslöshet på grund av samma anledningar. Det ökade antalet nyinskrivna samt minskade möjligheter till arbete innebär ett ökat behov av tidiga insatser i form av arbetsmarknadspolitiska program för att förhindra en stigande långtidsarbetslöshet bland unga under och efter pandemin.

5 Referenser

Grzegorzcyk, M, G. Wolff (2020) "The scarring effect of COVID-19: youth unemployment in Europe", Brugel Blog 28 November.

Aldén, L. och M. Hammarstedt (2014), "Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden: en översikt och en internationell jämförelse". Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies 2014:5.

IFAU (2021), Risk för att Corona pandemin får långsiktiga negativa konsekvenser för barn och unga. Rapport 2021:2.

IFAU (2021), Arbetsmarknadseffekter av konjunkturedgångar, Rapport 2021:8.

Jämställdhetsmyndigheten (2021), "Det ljusnar för ungas jobb – efter pandemin", artikel från mars 2021.

OECD (2021), "The Updated OECD Youth Action plan" Meeting of the OECD Council of Ministers 31 May and 1 June 2021.

SCB (2020), "På tal om kvinnor och män-lathund om jämställdhet", juni 2020.

SCB (2021) "Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning" Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM) 2021:2.

Skolverket (2020) Lägesbild av situationen i Komvux med anledning av Covid-19-pandemin.

UHR, Antagning till högre utbildning våren 2021, rapport 2021:1, februari 2021.